

การเมืองดิจิทัล : อธิปไตยถูกท้าทายในยุคข้อมูลเสรี*
DIGITAL POLITICS: SOVEREIGNTY CHALLENGED
IN THE AGE OF FREE INFORMATION

รัฐชญา วัฒนกุล

Rathchaya Watanakul

นักวิชาการอิสระ

Independent Scholar

Corresponding Author E-mail: 6701104217@mcu.ac.th

บทคัดย่อ

บทความนี้นำเสนอเกี่ยวกับพลวัตของการเมืองดิจิทัลที่เปลี่ยนแปลงพลวัตของอำนาจและท้าทายแนวคิดเรื่องอธิปไตยของรัฐในยุคข้อมูลเสรี บทความนี้วิเคราะห์พลวัตของการเมืองดิจิทัล ในฐานะการเปลี่ยนแปลงเชิงโครงสร้าง มิใช่เพียงการนำเทคโนโลยีมาใช้ ที่ส่งผลต่อทั้งผู้มีอำนาจ ประชาชน และรัฐโดยรวม ในส่วนของการวิเคราะห์ที่สำคัญของการเมืองดิจิทัล สองประการ ประการแรก คือ การขยายตัวของพื้นที่สาธารณะดิจิทัลที่ทำให้ประชาชนเป็นพลเมืองเน็ตและมีส่วนร่วมทางการเมืองมากขึ้น ประการที่สอง คือ การเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมสื่อสารและการบริโภคข้อมูลที่น่าไปสู่ห้องเสียงสะท้อนและฟองอากาศตัวกรอง ซึ่งส่งผลต่อการรับรู้ข่าวสารทางการเมือง นอกจากนี้ ยังนำเสนอแนวทางการแก้ปัญหาที่ครอบคลุมเพื่อรักษาอธิปไตยของรัฐในบริบทนี้ห้าประการ ได้แก่ การพัฒนากฎหมายและกรอบการกำกับดูแลที่ทันสมัย เช่น กฎหมายข้อมูลส่วนบุคคลและการควบคุมแพลตฟอร์มดิจิทัล การเสริมสร้างความรู้เท่าทันดิจิทัลและการคิดวิเคราะห์เชิงวิพากษ์แก่ประชาชนเพื่อสร้างภูมิคุ้มกันข้อมูลบิดเบือน ตลอดจนการส่งเสริมความร่วมมือระหว่างประเทศในการกำกับดูแลและรับมือภัยคุกคามไซเบอร์ รวมถึงการลงทุนในเทคโนโลยีและโครงสร้างพื้นฐานดิจิทัลของตนเองเพื่อลดการพึ่งพาภายนอก และสุดท้าย การสร้างสมดุลระหว่างเสรีภาพในการแสดงออกกับการควบคุมเนื้อหาที่เป็นอันตรายอย่างโปร่งใสและตรวจสอบได้ การรับมือกับความท้าทายนี้ต้องอาศัยการปรับตัวและการบูรณาการแนวทางที่รอบด้านจากรัฐ เพื่อรักษาอำนาจอธิปไตยในภูมิทัศน์การเมืองที่เปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็ว

คำสำคัญ: การเมืองดิจิทัล; อธิปไตย; ยุคข้อมูลเสรี

Abstract

This article examined the dynamics of digital politics that transform power structures and challenge the concept of state sovereignty in the era of free information flow. The article analyzed digital politics as a structural transformation rather than mere technological adoption, demonstrating its impact on power holders, citizens, and the state as a whole. The analytical section identified two critical aspects of digital politics. The first aspect concerns the expansion of digital public spaces that enable citizens to become digital citizens with increased political participation. The second aspect addresses the transformation of communication behavior and information consumption patterns that lead to echo chambers and filter bubbles, which subsequently affect political information perception. The article further presented five comprehensive approaches to preserve state sovereignty in this context. These approaches encompassed the development of modern legal and regulatory frameworks such as personal data protection laws and digital platform controls, the strengthening of digital literacy and critical thinking among citizens to build immunity against disinformation, the promotion of international cooperation in governance and cybersecurity threat response, investment in domestic digital technology and infrastructure to reduce external dependence, and the establishment of transparent and accountable balance between freedom of expression and harmful content control. Addressing these challenges requires adaptive capacity and integrated comprehensive approaches from the state to maintain sovereign power in a rapidly transforming political landscape.

Keywords: Digital Politics; Sovereignty; The Era of Free Information

บทนำ

ในศตวรรษที่ 21 ที่การเชื่อมต่อผ่านโครงข่ายใยแก้วนำแสงและคลื่นความถี่ได้กลายเป็นเส้นเลือดใหญ่หล่อเลี้ยงโลก เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร (ICT) ไม่ว่าจะเป็นอินเทอร์เน็ตความเร็วสูง โซเชียลมีเดียที่เข้าถึงได้ทั่วโลก หรือแพลตฟอร์มดิจิทัลที่ให้บริการหลากหลาย ไม่ได้เป็นเพียงเครื่องมืออำนวยความสะดวกในการสื่อสารหรือแหล่งข้อมูลอีกต่อไป หากแต่ได้ชักจูงโครงข่ายอันไร้พรมแดนที่ครอบคลุมและแทรกซึมทุกมิติของชีวิตมนุษย์ และได้วิวัฒนาการไปสู่การเป็น สมรภูมิใหม่ทางการเมือง ที่กำหนดรูปแบบการมีส่วนร่วมของประชาชน การเคลื่อนไหวทางสังคม การณรงค์หาเสียง การเผยแพร่ข่าวสาร และแม้กระทั่งความสัมพันธ์

ระหว่างรัฐชาติ ปรากฏการณ์นี้เองที่เราเรียกว่า “การเมืองดิจิทัล” (Digital Politics) ซึ่งเป็นทั้งพลังแห่งการเปลี่ยนแปลงที่นำมาซึ่งโอกาสในการเสริมสร้างประชาธิปไตย ธรรมาภิบาล และการเข้าถึงข้อมูล แต่ในอีกด้านหนึ่ง ก็ได้สร้างความท้าทายอย่างรุนแรงและเร่งด่วนต่อแนวคิดพื้นฐานและอำนาจดั้งเดิมของ “อธิปไตย” (Sovereignty) ของรัฐชาติ ที่เคยถูกจำกัดด้วยพรมแดนทางภูมิศาสตร์และอำนาจการควบคุมแบบเบ็ดเสร็จ (คันธิรา ฉายาวงศ์, 2564)

พลังของการเมืองดิจิทัลปรากฏชัดเจนในเหตุการณ์สำคัญหลายครั้ง ตัวอย่างเช่น การปฏิวัติอาหรับ (Arab Spring) ปี 2553-2554 แสดงให้เห็นว่าโซเชียลมีเดียเป็นเครื่องมือสำคัญในการระดมมวลชนและประสานงานการประท้วง นำไปสู่การเปลี่ยนแปลงการเมืองในหลายประเทศ (Carty, 2014) หรือกรณีการแทรกแซงการเลือกตั้งประธานาธิบดีสหรัฐอเมริกา ปี 2559 เปิดเผยความเสี่ยงของการใช้แพลตฟอร์มดิจิทัลในการบิดเบือนข้อมูลและจัดการความคิดเห็นสาธารณะได้ (Ward, 2018) โดยเฉพาะกรณี Cambridge Analytica ที่ใช้ข้อมูลส่วนบุคคลจาก Facebook ของผู้ใช้งานกว่า 87 ล้านคนโดยไม่ได้รับความยินยอม เพื่อสร้างโปรไฟล์ทางจิตวิทยาและกำหนดเป้าหมายข้อความทางการเมืองอย่างเฉพาะเจาะจง แสดงให้เห็นถึงความเสี่ยงด้านความเป็นส่วนตัวและการใช้ข้อมูลส่วนบุคคลในทางการเมืองอย่างไม่โปร่งใส (Hu, 2020) เหตุการณ์เหล่านี้สะท้อนให้เห็นว่าการเมืองดิจิทัลมีอิทธิพลอย่างมีนัยสำคัญต่อเสถียรภาพทางการเมืองและความมั่นคงของรัฐชาติ

ในยุคข้อมูลเสรี (Information Age) ข่าวสารแพร่กระจายข้ามพรมแดนได้อย่างรวดเร็วและไร้การควบคุม อธิปไตยของรัฐชาติกำลังถูกท้าทายในมิติที่ไม่เคยเกิดขึ้นมาก่อน รัฐบาลต้องเผชิญการเปลี่ยนแปลงวิธีการใช้อำนาจในการควบคุมข้อมูลและพฤติกรรมของประชาชน (ปภัสรา พรหมมา และไวยพจน์ กุลาศัย, 2567) ในขณะเดียวกัน ยุคดิจิทัลได้เปิดช่องทางและเสริมอำนาจให้แก่ผู้เล่นที่ไม่ใช่รัฐ (Non-State Actors) ให้มีบทบาทและอิทธิพลเพิ่มขึ้นอย่างมีนัยสำคัญเหนือการควบคุมของรัฐชาติ บริษัทเทคโนโลยีข้ามชาติยักษ์ใหญ่ (Big Tech) มีอำนาจควบคุมโครงสร้างพื้นฐานของการสื่อสาร ข้อมูล และเศรษฐกิจ ส่งผลกระทบต่อประชาธิปไตยและเสถียรภาพในการแสดงออกของประชาชนโดยที่รัฐบาลไม่สามารถควบคุมได้เต็มที่ กลุ่มแฮกเกอร์และองค์กรอาชญากรรมไซเบอร์สามารถโจมตีโครงสร้างพื้นฐานสำคัญของชาติ ขโมยข้อมูล แทรกแซงการเลือกตั้ง บ่อนทำลายเสถียรภาพภายในประเทศ และลดทอนความชอบธรรมของรัฐบาล นอกจากนี้ ข้อมูลส่วนบุคคล ข้อมูลธุรกิจ และข้อมูลรัฐบาลที่ไหลเวียนข้ามพรมแดนไปอยู่ในเซิร์ฟเวอร์ต่างชาติ ทำให้รัฐประสบความยากลำบากในการบังคับใช้กฎหมายคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล การสืบสวน การจับกุม และกระบวนการยุติธรรม ทำให้ผู้กระทำผิดไซเบอร์ข้ามชาติเพื่อนำมาลงโทษ รัฐชาติจำนวนมากจึงเริ่มสร้างขีดความสามารถทางเทคโนโลยีของตนเอง เพื่อลดการพึ่งพาต่างชาติและควบคุมโครงสร้างพื้นฐานดิจิทัลที่สำคัญ (ภิเชก ชัยนิรันดร์, 2553)

ดังนั้น การทำความเข้าใจความท้าทายเหล่านี้อย่างลึกซึ้งจึงมีความสำคัญอย่างยิ่งต่อการกำหนดนโยบายและแนวทางปฏิบัติของรัฐบาลในศตวรรษที่ 21 เพื่อหาวิธีที่เหมาะสมในการรักษาสมดุลระหว่างการส่งเสริมเสรีภาพในการแสดงออก การใช้ประโยชน์จากนวัตกรรมดิจิทัล และการปกป้องอำนาจอธิปไตย ความมั่นคง และผลประโยชน์ของชาติในภูมิภาคดิจิทัลที่เปลี่ยนแปลงไปอย่างไม่หยุดยั้ง นำเสนอแนวทางการปรับตัวที่ครอบคลุมทั้งมิติกฎหมาย การศึกษา เทคโนโลยี และความร่วมมือระหว่างประเทศ เพื่อให้รัฐชาติสามารถรักษาสมดุลระหว่างการส่งเสริมเสรีภาพในการแสดงออก การใช้ประโยชน์จากนวัตกรรมดิจิทัลและการปกป้องอำนาจอธิปไตยและความมั่นคงของชาติในภูมิภาคที่เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วได้อย่างมีประสิทธิภาพ

พลวัตของการเมืองดิจิทัล

การเมืองดิจิทัลไม่ใช่เพียงแค่การนำเทคโนโลยีมาใช้ในการกระบวนการทางการเมือง แต่คือการเปลี่ยนแปลงเชิงโครงสร้างที่ส่งผลกระทบต่อทั้งผู้มีอำนาจ ประชาชน และภูมิภาคทางการเมืองโดยรวม (Easton, D, 1971) พลวัตของการเมืองดิจิทัลสามารถแบ่งออกเป็นมิติสำคัญ ๆ ที่ทำงานร่วมกันและก่อให้เกิดผลลัพธ์ที่ซับซ้อน

1. การขยายตัวของพื้นที่สาธารณะและพลเมืองเน็ต (Netizen) เดิมทีพื้นที่สาธารณะมักถูกจำกัดอยู่ในสื่อกระแสหลักที่ถูกควบคุมโดยรัฐหรือนายทุน เช่น โทรทัศน์ วิทยุ หนังสือพิมพ์ แต่ด้วยการมาถึงของอินเทอร์เน็ตและสื่อสังคมออนไลน์ ทำให้เกิดพื้นที่สาธารณะดิจิทัลที่เปิดกว้างและเข้าถึงง่ายกว่าเดิม (McCarthy, & Zald, 1973) ประชาชนทั่วไปสามารถสร้างเนื้อหา แสดงความคิดเห็น และเผยแพร่ข้อมูลได้อย่างอิสระและรวดเร็ว ไม่จำเป็นต้องเป็นสื่อมวลชนหรือผู้มีอิทธิพลทางสังคมเท่านั้นใครก็สามารถเป็นพลเมืองเน็ตที่มีส่วนร่วมทางการเมืองได้ การขยายตัวนี้ทำให้เกิดการรวมกลุ่ม การจัดตั้งเครือข่าย และการเคลื่อนไหวทางสังคมที่รวดเร็วและมีประสิทธิภาพสูง ตัวอย่างเช่น การประท้วงเรียกร้องสิทธิพลเมืองในหลายประเทศที่ถูกจุดประกายและขับเคลื่อนผ่านแพลตฟอร์มออนไลน์ แสดงให้เห็นถึงพลังของประชาชนบนโลกดิจิทัลที่สามารถระดมพลและสร้างแรงกดดันทางการเมืองได้อย่างที่ไม่เคยเป็นมาก่อน (สมคิด พุ่มทุเรียน และประเวศน์ มหารัตน์สกุล, 2565)

2. การเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมกรรมการสื่อสารและการบริโภคข้อมูล ในยุคดิจิทัลการสื่อสารทางการเมืองไม่ได้จำกัดอยู่แค่การปราศรัยหรือแถลงการณ์ทางการเมืองอีกต่อไป แต่มาในรูปแบบที่หลากหลายและเข้าถึงง่ายขึ้น เช่น อินโฟกราฟิก คลิปวิดีโอสั้นๆ มีม (meme) หรือการถ่ายทอดสด (live streaming) ซึ่งสามารถเผยแพร่ไปในวงกว้างอย่างรวดเร็วและเป็นกันเองมากขึ้น พฤติกรรมการบริโภคข้อมูลของประชาชนก็เปลี่ยนไป จากเดิมที่พึ่งพาสื่อกระแสหลัก ปัจจุบันผู้คนหันมาบริโภคข่าวสารจากแหล่งที่หลากหลายบนแพลตฟอร์มดิจิทัล ซึ่งบางครั้งเป็นแหล่งข้อมูลที่ไม่มีการตรวจสอบความถูกต้อง ทำให้เกิดความเสี่ยงต่อการรับรู้ข้อมูล

ที่บิดเบือน หรือตกเป็นเหยื่อของห้องเสียงสะท้อน (Echo Chamber) ที่ผู้คนจะได้รับข้อมูลที่สอดคล้องกับความเชื่อของตนเองเท่านั้น และฟองอากาศตัวกรอง (Filter Bubble) ที่อัลกอริทึมของแพลตฟอร์มจะคัดกรองเนื้อหาที่ผู้ใช้สนใจ ทำให้พลาดการรับรู้มุมมองที่แตกต่าง ซึ่งส่งผลกระทบต่อความเข้าใจทางการเมืองและกระบวนการตัดสินใจของแต่ละบุคคล (ชัยพงษ์ สำเนียง, 2564)

3. อำนาจและอิทธิพลของแพลตฟอร์มดิจิทัลข้ามชาติ นี่คือ จุดที่สำคัญและท้าทายที่สุดประการหนึ่ง พลวัตของการเมืองดิจิทัลถูกขับเคลื่อนอย่างมากโดยแพลตฟอร์มดิจิทัลขนาดใหญ่ที่เป็นของบริษัทข้ามชาติ เช่น Meta (Facebook, Instagram), Google (YouTube), X (Twitter) และ ByteDance (TikTok) แพลตฟอร์มเหล่านี้ไม่ได้เป็นเพียง “ช่องทาง” การสื่อสารเท่านั้น แต่พวกเขามีอำนาจมหาศาลในการกำหนดทิศทางของข้อมูล กำหนดอัลกอริทึมที่ควบคุมว่าเนื้อหาใดจะถูกมองเห็นมากน้อยแค่ไหน จัดการข้อมูลส่วนบุคคลของผู้ใช้งาน และแม้กระทั่งมีนโยบายการควบคุมเนื้อหาของตนเอง ซึ่งบางครั้งอาจขัดแย้งกับกฎหมายหรือค่านิยมของแต่ละประเทศ อำนาจที่รวมศูนย์นี้ทำให้พวกเขากลายเป็นประตู (Gatekeepers) ในการเข้าถึงข้อมูลข่าวสารและการสื่อสารทางการเมืองมีบทบาทคล้ายรัฐที่กำหนดกฎเกณฑ์ในการใช้งาน และสามารถส่งผลกระทบต่อการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและการเมืองของรัฐต่าง ๆ ได้โดยตรง โดยที่รัฐนั้น ๆ อาจไม่สามารถควบคุมได้อย่างสมบูรณ์ (Hindman, 2008)

4. การกำหนดยุทธศาสตร์และกลยุทธ์ทางการเมืองยุคใหม่ นักการเมือง พรรคการเมือง และกลุ่มผลประโยชน์ต่าง ๆ ได้ปรับตัวและพัฒนากลยุทธ์ทางการเมืองเพื่อใช้ประโยชน์จากแพลตฟอร์มดิจิทัลอย่างเต็มที่ ไม่ว่าจะเป็นการใช้ข้อมูล Big Data เพื่อวิเคราะห์พฤติกรรมผู้ลงคะแนน การใช้โซเชียลมีเดียในการหาเสียง การสร้างแคมเปญไวรัล (Viral Campaign) การตอบโต้ข่าวสารอย่างรวดเร็ว หรือแม้กระทั่งการใช้ปฏิบัติการข้อมูลข่าวสาร (Information Operations) เพื่อบิดเบือนความจริง สร้างความเข้าใจผิด หรือโจมตีฝ่ายตรงข้าม ซึ่งรวมถึงการใช้บัญชีปลอม (Fake Accounts) หรือกองทัพไซเบอร์ (Cyber Armies) ในการเผยแพร่ข้อมูลหรือสร้างกระแส การเลือกตั้งในหลายประเทศทั่วโลกสะท้อนให้เห็นถึงบทบาทสำคัญของกลยุทธ์ดิจิทัลที่สามารถพลิกเกมและกำหนดผลแพ้ชนะได้ (คณิธรา ฉายาวงศ์, 2564)

5. ความท้าทายด้านความมั่นคงทางไซเบอร์และภัยคุกคามรูปแบบใหม่ พลวัตของการเมืองดิจิทัลยังนำมาซึ่งความท้าทายด้านความมั่นคงทางไซเบอร์ที่ซับซ้อนขึ้น เช่น การโจมตีโครงสร้างพื้นฐานสำคัญทางไซเบอร์ของรัฐ การแฮกข้อมูลทางการเมือง การแพร่กระจายมัลแวร์ หรือการโจมตีแบบ Distributed Denial of Service (DDoS) (Castells, 2003) เพื่อให้ระบบล่ม ภัยคุกคามเหล่านี้ไม่เพียงส่งผลกระทบต่อความมั่นคงทางเศรษฐกิจและสังคม แต่ยังคุกคามต่อความมั่นคงทางการเมืองและอำนาจอธิปไตยของรัฐโดยตรง นอกจากนี้ การเมืองดิจิทัลยังเป็นพื้นที่สำหรับการแพร่กระจายข่าวปลอม (Fake News), ข้อมูลบิดเบือน (Disinformation) และข้อมูลเท็จ (Misinformation) อย่างรวดเร็ว ซึ่งสามารถสร้างความแตกแยก ลดทอนความ

นำเชื่อถือของสถาบัน และบ่อนทำลายความสามัคคีในสังคมได้อย่างมหาศาล (อรุณทัยวรรณถาวร, 2565)

ดังนั้น พลวัตของการเมืองดิจิทัลคือการผสมผสานของเทคโนโลยี พฤติกรรมมนุษย์ และการเมืองที่เปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็ว มันท้าเสนอทั้งโอกาสในการมีส่วนร่วมของประชาชนที่เพิ่มขึ้น แต่ในขณะเดียวกันก็สร้างความซับซ้อนและท้าทายอย่างยิ่งต่อแนวคิดเรื่องอธิปไตยของรัฐที่ต้องเผชิญกับอำนาจใหม่ ๆ ทั้งจากแพลตฟอร์มข้ามชาติ และจากภัยคุกคามทางไซเบอร์ที่ไม่รู้จักพรมแดน

แนวทางการแก้ปัญหาอธิปไตยของรัฐที่กำลังเผชิญการท้าทายในยุคดิจิทัล

ในเมื่อการเมืองดิจิทัลได้นำมาซึ่งการเปลี่ยนแปลงที่ท้าทายแนวคิดเรื่องอธิปไตยของรัฐอย่างไม่เคยมีมาก่อน การนิ่งเฉยหรือการใช้แนวทางแบบเดิมย่อมไม่ใช่คำตอบ การแก้ไขปัญหาและรักษาซึ่งอำนาจอธิปไตยในยุคข้อมูลเสรี (คันธिरา ฉายาวงศ์, 2564) จำเป็นต้องอาศัยแนวทางที่รอบด้าน ยืดหยุ่น และทันต่อพลวัตของเทคโนโลยีและสังคมที่เปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็ว ดังนี้

1. การพัฒนากฎหมายและกรอบการกำกับดูแลที่ทันสมัยและมีประสิทธิภาพ หัวใจสำคัญของการรับมือคือการสร้าง "กรอบกติกา" ที่ชัดเจนในโลกดิจิทัล รัฐจำเป็นต้องทบทวนและปรับปรุงกฎหมายที่มีอยู่ หรือออกกฎหมายใหม่ที่ครอบคลุมประเด็นสำคัญ เช่น

1.1 กฎหมายข้อมูลส่วนบุคคล (Data Privacy Law) เพื่อคุ้มครองสิทธิของประชาชนในการควบคุมข้อมูลของตนเอง และกำหนดให้แพลตฟอร์มดิจิทัลต้องปฏิบัติตามมาตรฐานการเก็บใช้และส่งต่อข้อมูลอย่างโปร่งใส เช่น GDPR ของสหภาพยุโรป หรือ PDPA ของประเทศไทย

1.2 กฎหมายว่าด้วยการควบคุมแพลตฟอร์มดิจิทัล (Platform Regulation) กำหนดความรับผิดชอบของแพลตฟอร์มในการจัดการเนื้อหาที่ผิดกฎหมาย ขาวปลอมหรือการปฏิบัติที่ละเมิดสิทธิเสรีภาพที่เป็นอันตราย รวมถึงการบังคับให้แพลตฟอร์มต้องปฏิบัติตามกฎหมายภาษีและการผูกขาดอย่างเป็นธรรม

1.3 กฎหมายความมั่นคงทางไซเบอร์ (Cybersecurity Law) เพื่อปกป้องโครงสร้างพื้นฐานสำคัญของประเทศจากภัยคุกคามทางไซเบอร์ และกำหนดกลไกความร่วมมือระหว่างภาครัฐ ภาคเอกชน และประชาชนในการรับมือกับการโจมตีทางไซเบอร์

1.4 กฎหมายต่อต้านการบิดเบือนข้อมูล/ขาวปลอม แม้จะเป็นประเด็นที่ละเอียดอ่อนและต้องระมัดระวังไม่ให้กระทบต่อเสรีภาพในการแสดงออก แต่รัฐจำเป็นต้องมีกลไกที่โปร่งใสในการตรวจสอบและจำกัดการแพร่กระจายของข้อมูลบิดเบือนที่สร้างความเสียหายต่อสังคมและความมั่นคงของชาติ โดยอาจเน้นที่การจำกัดการเผยแพร่และส่งเสริมการแก้ไขข้อมูลมากกว่าการลงโทษที่รุนแรง

2. การเสริมสร้างความรู้เท่าทันดิจิทัล (Digital Literacy) การคิดวิเคราะห์เชิงวิพากษ์ (Critical Thinking) เช่น

2.1 การสร้างภูมิคุ้มกันให้แก่ประชาชน คือ แนวทางที่ยั่งยืนที่สุด รัฐบาลและภาคประชาสังคมควรลงทุนในการให้ความรู้แก่ประชาชนทุกกลุ่มวัยเกี่ยวกับ

2.1.2 การประเมินข้อมูล สอนวิธีการแยกแยะข้อมูลจริงจากข่าวปลอม แหล่งข่าวที่น่าเชื่อถือ และกลวิธีในการบิดเบือนข้อมูล

2.1.3 ความปลอดภัยทางไซเบอร์ส่วนบุคคล ให้ความรู้เกี่ยวกับการปกป้องข้อมูลส่วนตัว การระวังภัยออนไลน์ และการใช้เครื่องมือดิจิทัลอย่างปลอดภัย

2.1.4 การเข้าใจอัลกอริทึมและฟองอากาศตัวกรอง อธิบายว่าแพลตฟอร์มทำงานอย่างไร เพื่อให้ผู้ใช้งานเข้าใจว่าทำไมพวกเขาถึงเห็นข้อมูลชุดหนึ่ง ๆ และตระหนักถึงความจำเป็นในการแสวงหาข้อมูลจากแหล่งที่หลากหลาย

2.1.5 การเป็นพลเมืองดิจิทัลที่มีความรับผิดชอบ ส่งเสริมการแสดงความคิดเห็นอย่างสร้างสรรค์ เคารพผู้อื่น และตระหนักถึงผลกระทบจากการกระทำบนโลกออนไลน์

3. การส่งเสริมความร่วมมือระหว่างประเทศในการกำกับดูแลดิจิทัล ปัญหาอธิปไตยในยุคดิจิทัลเป็นเรื่องที่ข้ามพรมแดน ไม่มีรัฐใดสามารถแก้ไขได้โดยลำพัง การสร้างความร่วมมือระหว่างประเทศจึงเป็นสิ่งจำเป็น เช่น

3.1 การกำหนดบรรทัดฐานและข้อตกลงสากล ร่วมมือกับนานาชาติในการกำหนดมาตรฐานและหลักการในการกำกับดูแลแพลตฟอร์มดิจิทัล การจัดการข้อมูลข้ามพรมแดน และการรับมือกับภัยคุกคามทางไซเบอร์

3.2 การแลกเปลี่ยนข้อมูลและประสบการณ์ แบ่งปันความรู้และแนวปฏิบัติที่ดีที่สุดในการรับมือกับความท้าทายดิจิทัลระหว่างประเทศ

3.3 การจัดตั้งกลไกความร่วมมือในการต่อต้านอาชญากรรมไซเบอร์ สร้างความร่วมมือระหว่างหน่วยงานบังคับใช้กฎหมายของประเทศต่าง ๆ เพื่อปราบปรามอาชญากรรมไซเบอร์ที่ข้ามพรมแดน

4. การลงทุนในเทคโนโลยีและโครงสร้างพื้นฐานดิจิทัลของตนเอง การพึ่งพาแพลตฟอร์มและเทคโนโลยีจากต่างชาติมากเกินไปอาจเป็นช่องโหว่ รัฐควรพิจารณา เช่น

4.1 การพัฒนาแพลตฟอร์มและบริการดิจิทัลของภาครัฐ สร้างแพลตฟอร์มของตนเองที่ปลอดภัยและเชื่อถือได้สำหรับการบริการประชาชน เพื่อลดการพึ่งพาแพลตฟอร์มเอกชน

4.2 การลงทุนในการวิจัยและพัฒนาเทคโนโลยีเกิดใหม่ ส่งเสริมการวิจัยและพัฒนาเทคโนโลยีปัญญาประดิษฐ์ (AI), บล็อกเชน (Blockchain), และควอนตัมคอมพิวเตอร์ (Quantum Computing) ภายในประเทศ เพื่อให้สามารถแข่งขันและควบคุมเทคโนโลยีที่มีความสำคัญต่ออนาคตได้

4.3 การสร้างบุคลากรผู้เชี่ยวชาญด้านดิจิทัล พัฒนาและดึงดูดผู้มีความสามารถในสาขาวิทยาการคอมพิวเตอร์ วิศวกรรมซอฟต์แวร์ และความมั่นคงทางไซเบอร์ เพื่อเสริมสร้างศักยภาพของประเทศ

5. การสร้างสมดุลระหว่างเสรีภาพและการควบคุม คือ ความท้าทายที่สำคัญที่สุด รัฐต้องหาจุดสมดุลที่เหมาะสมระหว่างการส่งเสริมเสรีภาพในการแสดงออกซึ่งเป็นหลักการสำคัญของระบอบประชาธิปไตย กับความจำเป็นในการควบคุมเนื้อหาที่เป็นอันตรายหรือผิดกฎหมาย เช่น

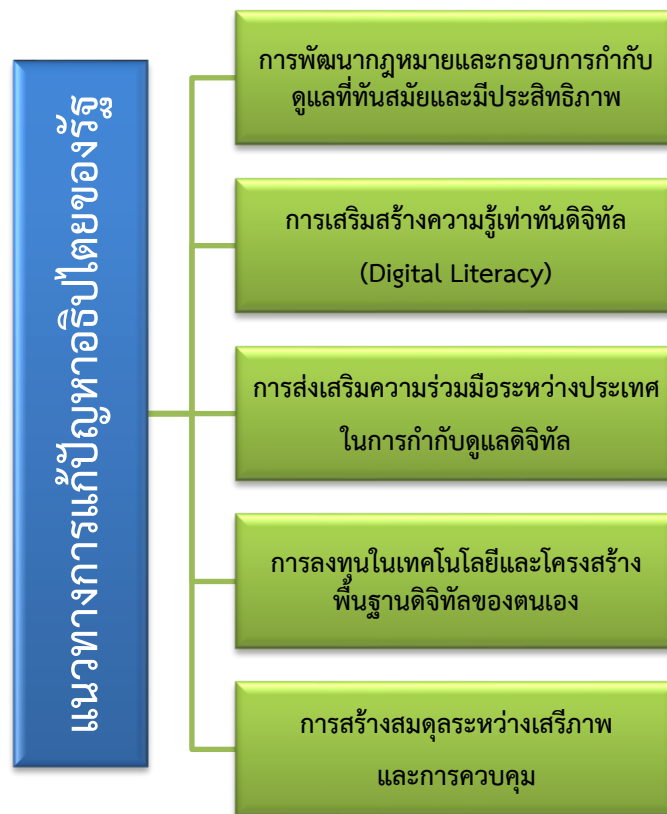
5.1 ความโปร่งใสและตรวจสอบได้ กระบวนการในการพิจารณาและจำกัดเนื้อหา ต้องมีความโปร่งใส มีกลไกในการอุทธรณ์ และสามารถตรวจสอบได้

5.2 การคุ้มครองสิทธิพลเมือง มาตรการใด ๆ ที่นำมาใช้ต้องไม่ละเมิดสิทธิขั้นพื้นฐานของประชาชน และควรหลีกเลี่ยงการใช้กฎหมายเพื่อปิดกั้นการวิพากษ์วิจารณ์อย่างสร้างสรรค์

5.3 การมีส่วนร่วมของภาคประชาสังคม เปิดโอกาสให้ภาคประชาสังคม นักวิชาการ และผู้เชี่ยวชาญมีส่วนร่วมในการออกแบบและทบทวนนโยบายที่เกี่ยวข้องกับการกำกับดูแลดิจิทัล เพื่อให้ได้มาตรการที่รอบด้านและเป็นที่ยอมรับ

ดังนั้น การเผชิญหน้ากับความท้าทายด้านอธิปไตยในยุคดิจิทัลไม่ใช่เรื่องง่าย แต่เป็นภารกิจที่รัฐชาติทุกแห่งต้องให้ความสำคัญสูงสุด การบูรณาการแนวทางด้านกฎหมาย การศึกษา การต่างประเทศ และการลงทุนในเทคโนโลยีของตนเอง ควบคู่ไปกับการรักษาสมดุลระหว่างเสรีภาพและความมั่นคง จะเป็นกุญแจสำคัญในการรักษาซึ่งอำนาจอธิปไตยและอนาคตของรัฐชาติในภูมิทัศน์การเมืองที่เปลี่ยนแปลงไปอย่างไม่หยุดยั้ง ดังภาพที่ 1

องค์ความรู้ใหม่

ภาพที่ 1 องค์ความรู้ใหม่

ภาพนี้แสดงแนวทางการแก้ปัญหาของไทยในยุคดิจิทัล โดยประกอบด้วยห้าแนวทางหลักที่ทำงานประสานกัน แนวทางแรกคือการพัฒนาคุณภาพและกรอบการกำกับดูแลที่ทันสมัยและมีประสิทธิภาพ ซึ่งเป็นการสร้างกติกาที่ชัดเจนสำหรับโลกดิจิทัล ครอบคลุมทั้งกฎหมายคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล การควบคุมแพลตฟอร์มดิจิทัล และความมั่นคงทางไซเบอร์ แนวทางที่สองเน้นการเสริมสร้างความรู้เท่าทันดิจิทัลให้แก่ประชาชน ซึ่งเป็นการสร้างภูมิคุ้มกันจากภายในผ่านการศึกษาให้ประชาชนสามารถแยกแยะข้อมูลจริงปลอม เข้าใจการทำงานของอัลกอริทึม และใช้เทคโนโลยีอย่างมีความรับผิดชอบ

แนวทางที่สามคือการส่งเสริมความร่วมมือระหว่างประเทศในการกำกับดูแลดิจิทัล เนื่องจากปัญหาดิจิทัลไม่มีพรมแดน จึงต้องอาศัยความร่วมมือในการกำหนดมาตรฐานสากล แลกเปลี่ยนข้อมูล และร่วมกันปราบปรามอาชญากรรมไซเบอร์ แนวทางที่สี่คือการลงทุน

ในเทคโนโลยีและโครงสร้างพื้นฐานดิจิทัลของตนเอง เพื่อลดการพึ่งพาต่างชาติและเสริมสร้างความเข้มแข็งทางเทคโนโลยี และแนวทางสุดท้ายคือการสร้างสมดุลระหว่างเสรีภาพและการควบคุม ซึ่งต้องดำเนินการอย่างโปร่งใส ตรวจสอบได้ และเปิดให้ประชาสังคมมีส่วนร่วม ทั้งห้าแนวทางนี้ต้องบูรณาการเข้าด้วยกันเพื่อรักษาอำนาจอธิปไตยของรัฐในยุคที่อำนาจกระจายตัวและไหลข้ามพรมแดนอย่างรวดเร็ว

สรุป

การเมืองดิจิทัลได้สร้างการเปลี่ยนแปลงเชิงโครงสร้างที่ทำลายอำนาจอธิปไตยของรัฐบาลอย่างรุนแรง ผู้เขียนวิเคราะห์ว่าปรากฏการณ์นี้ไม่ใช่เพียงการนำเทคโนโลยีมาใช้ แต่เป็นการเปลี่ยนแปลงพื้นฐานของพลวัตทางอำนาจที่กระทบทุกมิติของการเมือง พื้นที่สาธารณะดิจิทัลได้ขยายตัวอย่างกว้างขวาง ทำให้ประชาชนกลายเป็นพลเมืองเน็ตที่มีเสียงและอำนาจในการระดมมวลชนได้อย่างรวดเร็ว ขณะเดียวกันพฤติกรรมกรรมการบริโภคข้อมูลก็เปลี่ยนไปอย่างสิ้นเชิง โดยเฉพาะการเกิดขึ้นของห้องเสียงสะท้อนและฟองอากาศตัวกรอง ซึ่งจำกัดมุมมองและบิดเบือนการรับรู้ทางการเมือง นอกจากนี้ บริษัทเทคโนโลยีข้ามชาติได้ครอบครองอำนาจมหาศาลในการควบคุมกระแสข้อมูล กำหนดอัลกอริทึม และบริหารจัดการข้อมูลส่วนบุคคล จนกลายเป็นผู้เล่นที่ไม่ใช่รัฐแต่มีอำนาจเทียบเท่ารัฐ ภัยคุกคามทางไซเบอร์ การแทรกแซง การเลือกตั้ง และการแพร่กระจายข้อมูลบิดเบือนได้กลายเป็นอาวุธใหม่ที่บ่อนทำลายความมั่นคงของชาติได้โดยไม่ต้องใช้กำลังทหาร ผู้เขียนเน้นว่ารัฐชาติไม่สามารถใช้แนวทางเดิมในการรักษาอำนาจอธิปไตยได้อีกต่อไป เนื่องจากอำนาจได้กระจายตัวและไหลข้ามพรมแดนอย่างไร้รัฐธรรม

แนวทางการปรับตัวที่ครอบคลุมห้าประการเพื่อรักษาอำนาจอธิปไตยในยุคดิจิทัล ประการแรก คือ การพัฒนากฎหมายและกรอบการกำกับดูแลที่ทันสมัย ครอบคลุมทั้งการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล การควบคุมแพลตฟอร์มดิจิทัล และความมั่นคงทางไซเบอร์ ประการที่สอง คือ การเสริมสร้างความรู้เท่าทันดิจิทัลและการคิดวิเคราะห์เชิงวิพากษ์แก่ประชาชนทุกช่วงวัย เพื่อสร้างภูมิคุ้มกันต่อข้อมูลบิดเบือนอย่างยั่งยืน ประการที่สาม คือ การส่งเสริมความร่วมมือระหว่างประเทศในการกำหนดบรรทัดฐานสากล แลกเปลี่ยนข้อมูลและร่วมมือปราบปรามอาชญากรรมไซเบอร์ข้ามพรมแดน ประการที่สี่คือการลงทุนในเทคโนโลยีและโครงสร้างพื้นฐานดิจิทัลของตนเอง พัฒนาแพลตฟอร์มภาครัฐ วิจัยเทคโนโลยีเกิดใหม่และสร้างบุคลากรผู้เชี่ยวชาญเพื่อลดการพึ่งพาต่างชาติ และประการสุดท้ายคือการสร้างสมดุลระหว่างเสรีภาพในการแสดงออกกับการควบคุมเนื้อหาที่เป็นอันตราย โดยยึดหลักความโปร่งใส การตรวจสอบได้ และการมีส่วนร่วมของภาคประชาสังคม ผู้เขียนเชื่อว่าการบูรณาการแนวทางเหล่านี้อย่างรอบด้านและยืดหยุ่นจะช่วยให้รัฐชาติสามารถรักษาอำนาจอธิปไตยในภูมิทัศน์การเมืองที่เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วได้อย่างมีประสิทธิภาพ

ดังนั้น การเมืองดิจิทัลได้นำมาซึ่งทั้งโอกาสและความท้าทายที่ซับซ้อนต่ออธิปไตยของรัฐ การศึกษาซึ่งอำนาจสูงสุดของรัฐในยุคข้อมูลเสรีนี้จึงมิใช่เรื่องง่าย และเรียกร้องให้รัฐชาติทุกแห่ง ต้องปรับตัวและบูรณาการแนวทางที่รอบด้าน ทั้งในมิติทางกฎหมาย การศึกษา เทคโนโลยีและความร่วมมือระหว่างประเทศ เพื่อให้สามารถรักษาซึ่งความมั่นคงและอำนาจอธิปไตยของตนเอง ในภูมิทัศน์ทางการเมืองที่เปลี่ยนแปลงไปอย่างไม่หยุดยั้ง

เอกสารอ้างอิง

- คันธีรา ฉายาวงศ์. (2564). แนวโน้มการเมืองไทยกับสื่อสังคมออนไลน์ในศตวรรษที่ 21. *วารสารเทคโนโลยีสื่อสารมวลชน มจร.พระนคร*, 6(1), 97-107.
- ชัยพงษ์ สำเนียง. (2564). การเมืองดิจิทัล : การเปลี่ยนภูมิทัศน์ทางการเมืองของคนกลุ่มใหม่ในโลกเสมือน. *วารสารพัฒนศาสตร์ วิทยาลัยพัฒนศาสตร์ ป๋วย อึ๊งภากรณ์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์*, 4(2), 1-35.
- ปภัสรา พรหมมา และไวพจน์ กุลาชัย. (2567). ผลกระทบของการใช้โซเชียลมีเดียในการสื่อสารนโยบายพรรคการเมืองต่อการตัดสินใจเลือกตั้ง. *วารสารวิชาการรัตนบุศย์*, 6(2), 680-697.
- ภิเชก ชัยนิรันดร์. (2553). *การตลาดแนวใหม่ผ่าน Social media*. กรุงเทพฯ: ซีเอ็ดดูเคชั่น.
- สมคิด พุ่มทุเรียน และประเวศน์ มหารัตน์สกุล. (2565). การมีส่วนร่วมทางการเมืองของพลเมืองไทยในยุคดิจิทัล. *วารสารสันติศึกษาปริทรรศน์ มจร*, 10(5), 2298-2312.
- อรุณทัย วรรณถาวร. (2565). กระบวนทัศน์การเคลื่อนย้ายใหม่ กับการศึกษาการเคลื่อนไหวทางการเมืองดิจิทัลในสื่อสังคมออนไลน์. *วารสารการสื่อสารมวลชน*, 10(1), 92-122.
- Carty, V. (2014). Arab Spring in Tunisia and Egypt: The Impact of New Media on Contemporary Social Movements and Challenges for Social Movement Theory. *International Journal of Contemporary Sociology*, 51(1), 51-80.
- Castells, M. (2003). *The Internet galaxy: Reflections on the Internet*. Oxford: Business, and Society Oxford University Press.
- Easton, D. (1971). *The Political System: An Inquiry into the State of Political Science*. New York: Knopf.
- Hindman, M. (2008). *The myth of digital democracy*. Princeton, NJ: Princeton University Press.
- Hu, M. (2020). *Cambridge Analytica's black box*. Retrieved February 10, 2026, from <https://url.in.th/ragVK>
- McCarthy, J. D., & Zald, M.N. (1973). *The Trend of Social Movements in America: Professionalization and Resource Mobilization*. Morristown, N. J.: General Learning Press.

Ward, K. (2018). Social networks, the 2016 US presidential election, and Kantian ethics: Applying the categorical imperative to Cambridge Analytica's behavioral microtargeting. *Journal of Media Ethics*, 33(3), 133-148.

